

Cada família és la humanitat sencera

Diògenes

Ja fa temps que la gent fa servir l'expressió "síndrome de Diògenes" per referir-se a algú que viu habitualment sol, descurat de la seva persona, i que acumula a casa seva tota mena d'andròmines, rebuig, escombraries i rareses.

Un s'ho degué inventar, però molt equivocadament. Quan diem que un afer burocràtic, o d'altra mena, és "kafkià", l'encertem plenament, encara que no haguem llegit ni una pàgina de Kafka. Quan diem que una situació és "surrealista", tampoc no ens equivoquem, encara que no hàgim llegit el manifest d'André Breton. I no parlem de les expressions catalanes que són simplement metafòriques, totes molt exactes i avinents, com ara "pixar fora de test" o "anar a mal borràs".

Però en el cas de Diògenes de Sinop, atribuir a la vida d'aquest savi la deixadesa i, sobretot, la mania d'acumular deixalles no té ni el més petit fonament. Sabem per diverses fonts, en especial les *Vides de filòsofs il·lustres* d'un altre Diògenes, el Laerci, que aquell savi de Sinop va ser deixeble d'un deixeble de Sòcrates, que va formar part de la primera de les escoles filosòfiques posteriors a Aristòtil, la dels cíncics, i que no es rentava gaire, però tampoc no acumulava deixalles. De fet, no tenia ni casa: vivia en una gerra d'argila prou gran (no en una tona de fusta), i tenia molt poques coses: el mantell que portava –quan no anava despulat tocant-se el membre al mig del carrer, tan feliç–, un bastó, una escudella i una llanterna d'oli, amb la qual, deia, "buscava un home honrat" allà on pogués trobar-lo per atzar. L'escola dels cíncics tampoc no té res a veure amb el nostre concepte de "cinisme". Eren els *kynikói*, és a dir, els que es comportaven com els gossos: tranquils, sense pretensions, menjant el primer que troben, sense casa pròpia, vagarívols... i en el fons més humans i més savis que molts homes, com se sol pensar, també adequadament. Dins la gerra on vivia no hi tenia pràcticament res.

Hi ha una llegenda que diu que Alexandre el Gran va voler conèixer Diògenes, home de molta fama, quan tots dos eren a Corint. El polític va dir: "Soc Alexandre el Gran", i Diògenes va respondre: "Doncs jo soc Diògenes el Gos". El militar va preguntar: "¿Per què et fas dir d'aquesta manera?", i Diògenes hauria respost: "Perquè lloo els que em donen menjar, bordo els que no me'n donen i mossego els homes dolents". Després, Alexandre li va dir que li demanés el que volgués, que l'hi donaria. I, com que feia sol i Alexandre li feia ombra, Diògenes va dir: "Només vull que t'apartis, que m'amagues el sol". Al final de la trobada, es veu que Alexandre va dir a la seva acompanyada: "Si no fos Alexandre, m'hauria agradat ser Diògenes".

Res a veure, doncs, la dita "síndrome de Diògenes" amb el màxim representant d'una escola de filosofia tan digna com la de Diògenes de Sinop. ♦♦

LLUCIA RAMIS

PERE TORDERA

FLAVIA COMPANY

CRISTINA CALDERER

"Qui entén la pròpia família és capaç d'entendre-ho tot", diu Lluçia Ramis a propòsit de Natalia Ginzburg

Quan l'efecte magdalena es trasllada al llenguatge

Juguem a "té ulleres"?, deiem el meu germà o jo quan ens avorriem dins l'erra-cinc de color butà, i tots quatre –els pares seien al davant– ja sabíem de sobres a quin joc ens referíem. "Fem estoneta?", em preguntava el meu fill petit cada nit abans d'anar a dormir, i li responc que sí o que no en funció de l'hora i els ànims i la feina pendent, però entenc perfectament què m'està demanant. Altres expressions del meu argot familiar ja només les sé desxifrar jo mateixa, i si no les comparteixo abans amb algú, moriran amb mi: conec doncs de primera mà la tristesa, el buit immens, de sentir-se l'únic parlant d'un idioma en extinció.

"Nosaltres som cinc germans –va escriure Natalia Ginzburg el 1963 a *Lèxic familiar*–. Vivim en ciutats diferents, alguns de nosaltres a l'estranger, i no ens escrivim gaire sovint. Quan ens trobem, podem sentir-nos, l'un amb l'altre, indiferents o distants. Però n'hi ha prou, entre nosaltres, amb una paraula. N'hi ha prou amb una paraula, una frase: una d'aquelles frases antigues, sentides i repetides una infinitat de vegades, durant la nostra infantesa". Aleshores es produeix la màgia, l'efecte magdalena de Proust cana-

litzat a través del llenguatge en lloc del gust: "Una d'aquelles frases o paraules ens faria reconèixer-nos els uns als altres, els germans, en la foscor d'una cova, entre milions de persones. Aquelles frases són el nostre llatí, el vocabulari dels nostres dies passats, són com els jeroglífics dels egipcis o dels assiriobabilònics, el testimoni d'un nucli vital que ha deixat d'existir, però que sobreviu en els textos, salvats de la fúria de les aigües, de la corrosió del temps. Aquelles frases són el fonament de la nostra unitat familiar, que subsistirà mentre siguem al món". Un dels germans pronunciava tal paraula o tal frase, i a l'acte els ressonava a les orelles la veu impacient del pare: "Si l'he sentida de vegades, aquesta història!"

"Xocar amb el Brooklyn" i altres expressions secretes

El diccionari íntim de la família de l'escriptora Flavia Company inclou l'expressió "xocar amb el Brooklyn". Si jo sé què vol dir i a partir de quina anècdota va néixer, és perquè Company ho va revelar en el pròleg que va escriure per a l'edició de *Lèxic familiar* publicada per Lumen el 2007 i traduïda de l'italià per Mercedes Corral. Un volum que vaig devorar i subratllar com si m'hi anés la vida. O perquè m'hi anava.

La sort de llegir un llibre i entendre que escriure és això

"Cada família és el món. No un món, sinó la humanitat sencera". Ho afirma Lluçia Ramis al pròleg de *Lèxic familiar*, de nou en català gràcies a Atic dels Llibres (Proa l'havia publicat el 1989 amb el títol *Vocabulari familiar*). La traducció és d'Elena Rodríguez. Com remarca l'editora Clàudia Casanova, aquesta novel·la és una brillant precursora de la narrativa del jo.

A Ramis, *Lèxic familiar* li va canviar la vida: "La raó és tan senzilla i tan potent com el mateix llibre. En llegir-lo vaig entendre que escriure és això". I a fe que en va treure partit, la Lluçia, d'aquella lectura. Recordo el dia que, davant d'una llar de foc, vaig acabar *Tot allò que una tarda morí amb les bicicletes* (Columna), la tercera novel·la de Lluçia Ramis, i em vaig posar a aplaudir. Com Ginzburg i gràcies a Ginzburg, Ramis havia escrit una crònica familiar amb records encadenats, i –com a Ginzburg– li havia sortit rodona. Per això tinc tantes ganes ara de llegir *Les possessions*, la novel·la amb què Ramis s'acaba d'endur el tercer premi Llibres Anagrama: perquè aquell dissabte davant del foc, com sempre que acabo un llibre i aplaudeixo en silenci, vaig tornar a confirmar que escriure era allò. ♦♦